

Bioanalytikerens professionsidentitet

Forskelle i nyuddannede og erfarne bioanalytikerers forventninger kan skade fagets udvikling

I forbindelse med tilbuddet om 6 ugers selvvalgt uddannelse under en ledighedsperiode deltog jeg i det obligatoriske modul "Praksis – Videnskabsteori og metode" ved VIA University College, Aarhus. Som afslutning på kurset valgte jeg i min modulopgave at belyse, hvorledes man kan sikre, at den nyuddannede bioanalytiker og kollegernes forventninger stemmer overens i det nye arbejdsforhold.

I 2001 blev bioanalytikeruddannelsen omlagt til den mellem lange videregående professionsbacheloruddannelse i medicinsk laborieteknologi. I den forbindelse blev uddannelsens studieordning revideret, således at teori og praktik skulle stå i tæt kontakt for at klæde den kommende bioanalytiker bedre på til jobbet efter endt uddannelse. I 2005 blev de første professionsbachelorer færdige med uddannelsen, og siden da har man i praksis forsøgt at forene de nyuddannedes kompetencer med arbejdspladsen og kollegernes forventninger.

Virkelighedens verden banker på

Som færdiguddannet bioanalytiker i 2009 er jeg uddannet professionsbachelor i medicinsk laborieteknologi under den nye studieordning fra 2001. Jeg har i mine tre første år af min bioanalytikerkarriere haft fornøjelsen af at være ansat i flere forskellige specialer. Fælles for dem er en tydelig diskrepans mellem mine og arbejdspladsens forventninger.

I min opgave vælger jeg at tage afsæt i artikler publiceret i fagbladet dbio. I 2007 bringes en artikel med overskriften "Mangler nyuddannede praktiske erfaringer?" (1) Forfatteren Solveig Rosendahl har undersøgt, hvordan de nyuddannede professionsbachelorer og deres kolleger oplever de nyuddannedes kompetencer. Hendes konklusion er, at der findes en tydelig forskel på disse oplevelser.

Dette tyder på en uoverensstemmelse mellem forventningerne. Dette kan måske til dels skyldes, at der i studieordningen for bioanalytikeruddannelsen bl.a. lægges vægt på, at den studerende efter endt uddannelse er kvalificeret til at implementere, forske og udvikle. (2) Min oplevelse er dog, at når jeg

ankommer som nyuddannet, bliver den primære opgave at udføre rutineopgaver såsom blodprøvetagning, analysering og svarafgivelse. Der har altså ikke været interesse for mine kvalifikationer vedr. implementering, udvikling og forskning. Dette kan hænge sammen med opfattelsen af, at man stadig har brug for tryk-knap-bioanalytikere i faget. Altså at ikke alle behøver at være specialister og udvikle og forske, som Susanne Smed fra dbio Hovedstaden udtaler. (3) Men da dette netop er en stor del af undervisningen på uddannelsen, kan man derfor forestille sig, at der vil være diskrepans mellem den nyuddannedes forventninger og de forventninger, praksis måtte have til deres nyansatte.

I en artikel fra fagbladet med titlen "Skod eller skønt?" (4) diskuteres, hvorvidt blodprøvetagningen er et skodjob, som burde uddelegeres, eller om det er en af bioanalytikerens kernekompetencer. Diskussionen er spændende, og citerer som "Mest spændende med specialistopgaver, men dødsdygt med maskinpasning" og "Det er sjovt nok ofte de bioanalytikere, der ikke længere selv tager blodprøver, der har den holdning, at blodprøvetagningen er så vigtig at beholde" dukker op. Jeg er fuldstændig enig i citaterne og undrer mig endnu en gang over, hvorfor bioanalytikeruddannelsen lægger så meget vægt på udvikling og forskning, når praksis tydeligvis er så uenig!

De forskellige diskurser

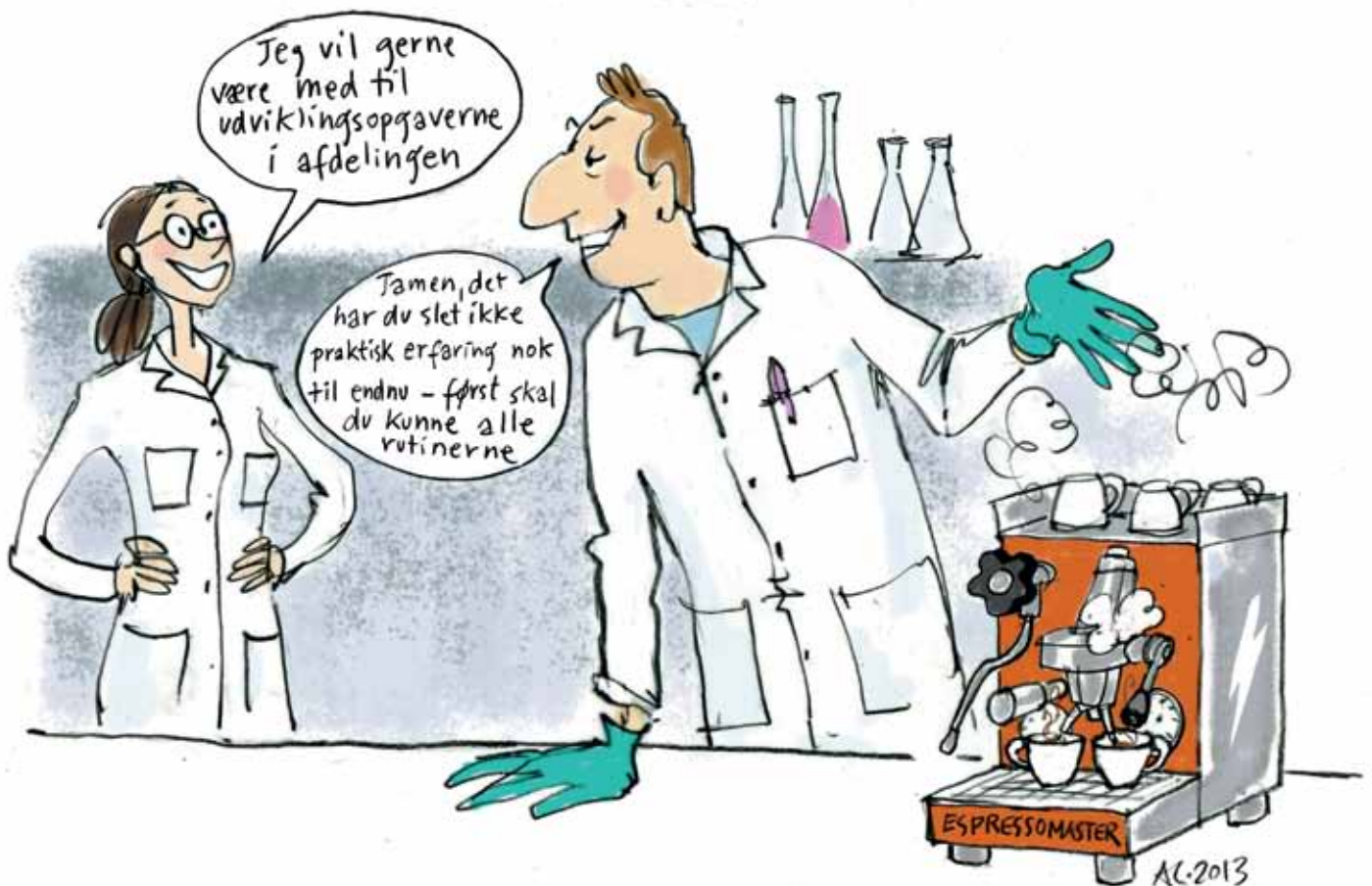
For at forstå den nyuddannede bioanalytikers og arbejdspladsens baggrund for deres handlen har jeg set på de forskellige diskurser, som er med til at skabe vores professionsidentitet. I artiklen "Kampen om sygeplejefaglig identitet" (5) redegør forfatteren Kirsten Bo-Kristensen for de forskellige diskurser, som har betydning for sygeplejerskens faglige professionsidentitet. Jeg kan genkende noget af dette som bioanalytiker, og derfor mener jeg at kunne koble denne teori med professionen.

Specielt to af disse diskurser kan have indflydelse på netop vores profession. Dette er "praksisdiskursen" og "akademiseringsdiskursen". Til sidst introduceres "den kritiske diskurs",

Af **Helle Østergaard** // Bioanalytiker og studerende på kandidatuddannelsen i Folkesundhedsvidenskab Syddansk Universitet

som forsøger at forene de praktiske færdigheder med de akademiske dyder. Det er den kritiske diskurs, vi ifølge Kirsten Bo-Kristensen bør stræbe efter for at identificere vores profession.

Praksisdiskursen lægger vægt på praksisviden og sædvane, og professionen tager udgangspunkter i dette. Derved er den med til at definere bioanalytikerfaget som et udelukkende praktisk fag. Dette kan genkendes fra en afdeling, hvor størstedelen er bioanalytikere fra den tidligere uddannelse, hvor man gik i lære inden for ét speciale. De har den praktiske erfaring efter mange år i faget, og sædvanen spiller en stor rolle i deres fag.

Som nyuddannet bioanalytiker med en professionsbachelor kan man nærmere betragtes som værende af "*akademiseringsdiskursen*". Vi kommer med en boglig baggrund og vægter de akademiske dyder højt. I det professionsbacheloruddannelsen kun har været aktuel i godt 10 år, må man derfor forvente, at antallet af bioanalytikere med en professionsbachelor er væsentligt lavere på nogle afdelinger end antallet af bioanalytikere fra specialistuddannelsen.

I artiklen af Rosendahl (6) tydeliggøres det, at en udbredt mening blandt de erfarne bioanalytikere er, at de nyuddannede mangler praktisk erfaring og teoretisk ballast, når de ankommer til en afdeling. Dette kan delvist skyldes, at man på professionsbacheloruddannelsen uddanner bioanalytikere til at kunne varetage alle specialer efter endt uddannelse – altså en generalistuddannelse –

hvor man i den gamle uddannelse uddannede sig specifikt til ét speciale.

Det er derfor nu opgaven at implementere "*den kritiske diskurs*" i afdelingerne, således at der bliver fokus på både de praktiske færdigheder og de akademiske dyder. Det betyder blandt andet, at de nyuddannede skal indse vigtigheden af rutinearbejdet, da dette giver erfaringer. På samme tid bør man udnytte, at de nyuddannede kommer med en stor viden,

der kan bruges i forskning, udvikling osv. i tæt kontakt med erfaringerne fra kollegerne.

” Min frygt er, at hvis de nyuddannedes kompetencer ikke udnyttes, så mister de interessen for bioanalytikerfaget og vælger enten at skifte speciale, tage en overbygning eller helt skifte felt.

Erfaringsrum og refleksion

Til at belyse, hvad der sker i mødet mellem professionsbachelorerne og den erfarne praktiker, har jeg kigget på anskuelserne af Steen Wachterhausen i artiklen "*Erfaringsrum, handlingsbåren kundskab og refleksion*". (7) Disse anskuelser kan desuden også være med til at forklare de problematiske erfaringsrum, som kan opstå på en afdeling.

I netop dette møde vil det være interessant at kaste blikket på Wachterhausens udtryk om "*Det skolastiske paradigme*". Her er boglig viden og akademisering altafgørende for udvikling af de faglige kompetencer. I dette paradigme anses den teoretiske skoleuddannelse for at kunne stå alene. Dette kan have været den egentlige grund til at af-

skaffe mesterlæren i bioanalytikerfaget i sin tid. "Det skolastiske paradigme" har dog efterfølgende oplevet kritik. John Dewey har med sit udtryk "Learning by doing" stået i spidsen for denne kritik, og han har fremhævet, at praksis er lige så nødvendigt som teori. (7) Denne kritik må siges at have været vigtig for udfærdigelsen af bioanalytikeruddannelsens nuværende studieordning, hvor nedenstående uddrag stammer fra:

"§ 11. Målet med den kliniske undervisning er at skabe sammenhæng mellem teoretisk og praktisk kundskab og derved sikre professionsbaseret og praksisnærhed. Den kliniske undervisning tilrettelægges med progression fra det observerende til det reflekterende og selvstændigt udøvende i forbindelse med træning af grundlæggende kompetencer, hvor de studerende bl.a. udfører analyser på patienter eller patientmateriale."(2)

Dette uddrag leder os hen til udtrykket "det non-skolastiske paradigme", som er det direkte modspil til "det skolastiske paradigme". "Det non-skolastiske paradigme" er blevet mere populært og har igen fået indflydelse. Ord som "tavs viden", "handlingsbåren kundskab" og "mesterlære", som vi før netop mødte under tiden med mesterlære, er altså også blevet en del af professionsbacheloruddannelserne, og specielt i praktikken. Som nyuddannet har jeg mødt disse udtryk, som indirekte fortæller mig, at det er noget, jeg ikke ved og ikke kan lære ved at læse i en bog. Altså må jeg betragte mine erfarne kolleger og på den måde tage ved lære. Ifølge Wachterhausen må man som uddannelse og praktiksteder stræbe efter *praktisk læring* for at undgå de problematiske erfaringsrum, som kan opstå, når skolastisk undervisning og praksislæring ikke kombineres. Når vi kigger på de problematiske erfaringsrum, møder vi:

Det selvbekræftende erfaringsrum indikerer, at indsigt baseret på erfaringer og handlingsbåren kundskab kan være forkert, selv om det bliver bekræftet hver dag. Dette kan medføre et lavere niveau af fagets udøvelse. (5) I praksis vil det for eksempel kunne ses i mødet mellem de erfarne kolleger og de nyuddannede bioanalytikere. Jeg har flere gange oplevet, at den generelle holdning ofte er, at vi nyuddannede kommer uden praktiske erfaringer, medmindre vi har været i praktik i samme speciale. Der bliver spurgt til vores praktiske erfaring, og vi hører ofte, at vi jo ikke har så meget praktik i uddannelsen som i den gamle uddannelse. Udtalelser som "at nyuddannede også mangler teoretisk viden inden for specialet" høres også. Ifølge Rosendahls resultater vil dette kunne påvirke de nyuddannede i en negativ retning. (6)

Altså i det selvbekræftende erfaringsrum bliver oplevelsen, blandt både de nyuddannede og de erfarne kolleger, at de nyuddannede mangler praktisk og teoretisk viden. Burde virkeligheden i stedet være, at man som nyuddannet netop kan bidrage med erfaringer fra andre afdelinger og teoretisk viden fra studiet i både rutineopgaver, udvikling og forskning?

Det beskyttede erfaringsrum er, når en gruppe udfører handlinger, som medfører negative konsekvenser, som efterfølgen-

de forbliver usynlige for selv samme gruppe. (7) Dette mener jeg at kunne genkende, når der ses på bioanalytikeruddannelsens uddannelse af professionsbachelorere. Uddannelsen uddanner bioanalytikere til praksis, men har ingen mulighed for at følge de færdiguddannede efter uddannelsens afslutning

og derved se konsekvensen af den boglige og teoretiske uddannelse. Et praktikophold under en vejleders beskyttende vinger svarer langt fra til en ansættelse som nyuddannet, og netop de nyuddannedes oplevelser i deres første ansættelsesforhold kunne være interessante at bruge i uddannelsens videreudvikling.

Det selektive erfaringsrum danner baggrund for et selektivt erfaringsgrundlag. Dvs. at man ubevidst udvælger, hvad der danner baggrund for ens erfaringer, uden at reflektere over hvorfor man gør det. Derved bliver det måske en erfaring, som er mere vildledende end vejledende.

(7) I bioanalytikerpraksis kan vi møde dette erfaringsrum, når man som nyuddannet bliver ansat til at indgå direkte i rutinen. Det betyder, at de nyuddannede kun deltager i rutineopgaver, og de erfarne kolleger i stedet laver udvikling og forskningsarbejde. Måske endda uden teoretisk baggrund til formålet! Måske sker det, fordi det er "sådan vi plejer at gøre."

Her mener jeg, at det er på tide, at der reflekteres over, om det er den bedste måde at udnytte de ansattes kompetencer på! Hvor man i den gamle uddannelse blev oplært i det praktiske rutinearbejde med den dertilhørende teori og med tiden rykkede videre til specialisopgaver, implementering, udvikling og forskning, er tiden nu blevet en anden. Min frygt er, at hvis de nyuddannedes kompetencer ikke udnyttes, så mister de interessen for bioanalytikerfaget og vælger enten at skifte speciale, tage en overbygning eller helt skifte felt.

Refleksion er vigtig

Når man ikke stopper op og reflekterer over disse problematiske erfaringsrum, vil flere erfaringer føre til yderligere cementering af samme fejl. Men ændringer kan ske, hvis man træder ud af sædvanen. Wachterhausen siger, at man skal blive fremmed for sig selv og se på sig selv og sin handlingsbåren kundskab med nye øjne. Derved vil man kunne reflektere over sædvanen på afdelingen og den normale praksis. Den nyuddannede bioanalytiker må stille spørgsmål til sædvanen og fastholde sin akademisk tillærte evne til at reflektere. Mens de erfarne kolleger må prøve at sætte sig ud over det immunsystem, som ofte vil forsøge at fastholde sædvanen, (7) og i stedet for at benytte udtrykket "plejer" spørge sig selv "hvorfor?"

Professionsidentitet handler ikke blot om boglig viden fra teori og praktisk erfaring. I lige så høj grad er det et udtryk for, at sædvanen og selvfølgeligheden i traditioner følger praksis. Altså hvordan vi "plejer" at gøre. En person, som måske gør tingene anderledes og stiller andre spørgsmål, end vi er vant til, vil stikke ud fra normen og i løbet af kort tid forsøges "klappet og dasket" på plads af immunsystemet på arbejdspladsen. (8)

” En person, som måske gør tingene anderledes, og stiller andre spørgsmål, end vi er vant til, vil stikke ud fra normen og i løbet af kort tid forsøges at "klappes og daskes" på plads af immunsystemet på arbejdspladsen

Jeg mener derfor, at det er vigtigt, at vi som nyuddannede og erfarne bioanalytikere bliver bevidste om, at en professionsidentitet består af mange flere aspekter end blot teori eller praktisk erfaring. Som nyuddannet bioanalytiker må vi have respekt for rutineopgaverne, da de er med til at udvikle erfaring. På den anden side skal vi heller ikke stille os tilfreds med at indordne os under den til tider hierarkiske fordeling af arbejdsopgaver inden for udvikling, forskning og implementering. Af den erfarne kollega kunne man ønske, at der ville være en større velvillighed til at deles om opgaverne og erkende, at hierarkiet skader meget mere end gavner. De nyuddannedes teoretiske baggrund burde ikke være en belastning, men i stedet en force!

Ved at reflektere vil vi måske blive i stand til at opnå en overensstemmelse mellem de forventninger, vi har til hinanden. Derved kunne der komme fokus på *både* de akademiske dyder og de praktiske færdigheder, mens vi på samme tid forholder os kritisk til sædvanen og praksis. Forhåbentlig vil dette gøre os bevidste om, at vi som nyuddannede og erfarne bioanalytikere arbejder for samme sag – blot med forskellig uddannelsesbaggrund. Når vi har fået vores forventninger stemt overens, er mit håb, at vi i fællesskab vil kunne give plads til alle vores forskelligheder. Således vil man kunne udnytte alle ansattes ressourcer bedst muligt, og vi vil kunne stå endnu stærkere, når vi taler om professionens udvikling. ■

Referencer:

- (1) Rosendahl, Solveig, 2007, Mangler nyuddannede praktiske erfaringer? Nr. 10. Årgang 2007. Fagbladet Dbio.
- (2) Undervisningsministeriet; Bekendtgørelse om Bioanalytikeruddannelsen. Offentliggørelsesdato: 10-04-2001
- (3) Kristensen, Jytte, 2005, Åhh de blodprøver ... Nr. 11. Årgang 2005. Fagbladet Dbio.
- (4) Broberg Nielsen, Helle, 2005, Skod eller skønt? Nr. 12. Årgang 2005. Fagbladet Dbio.
- (5) Bo-Kristensen, Kirsten, 2009, Kampen om den sygeplejefaglige identitet. Nr. 8. Årgang 2009. Fagbladet Sygeplejersken.
- (6) Rosendahl, Solveig, 2007, Nyuddannede bioanalytikeres kompetencer. 4. semester projekt. Master i professionsudvikling ved Københavns Universitet.
- (7) Wackerhausen, S. (2008). Erfaringsrum, handlingsbåren kundskab og refleksion. Århus: Institut for Filosofi og Idehistorie Århus Universitet.
- (8) Wackerhausen, S, 2004, Professionsidentitet, sædvane og akademiske dyder. In N. Buur Hwansen, J. Glerup & S. Wackerhausen (Eds.) Vidensteori, professionsuddannelse og professionsforskning. (pp.13-31). Odense Syddansk universitetsforlag.

skriv en faglig artikel

Faglige artikler publiceret i "danske bioanalytikere" præmieres med 1500 kroner.

Forfattere af faglige artikler skal være medlem af dbio.

Emnet for en faglig artikel kan være alle aspekter af bioanalytikerfaget, og artiklen bør skrives på en måde, så den er forståelig for alle bioanalytikere uanset speciale.

Kontakt redaktør Jytte Kristensen i Danske Bioanalytikere på tlf. 46 95 35 14 eller e-mail bladet@dbio.dk og hør nærmere om kriterier for indhold, omfang og levering.

INTEGRA VIAFLO 96 & 384

VIAFLO 96 & 384 samt VIAFILL er instrumenter der kan anvendes til dispensering og pipettering i 96 & 384 brøndsplader.

Viafill kan desuden anvendes som pladevasker.

INTEGRA VIAFILL

INTEGRA VIAFLO

VIAFLO

- Inovative
- Lette at betjene
- Unikke features
- Multikanal pipetter med justerbar spidsafstand

Dandiag A/S | Mårkærvej 9
2630 Tåstrup | T: 4343 3057
www.dandiag.dk
dandiag@dandiag.dk